

Ringmärkmöte i Höör mars 2004

Ungefär tre hundra tusen fåglar ringmärks i Sverige varje år av 244 privatmärkare och 21 fågelstationer. Dessa och många andra siffror presenterade ringmärkningscentralens chef Thord Fransson vid ringmärkmötet i Skåne helgen 20-21 mars. Sveriges ringmärkare samlas vartannat år och i år hölls mötet på Frostavallen i Höör. Olika forskningsprojekt som drivs av ringmärkare presenterades och inte minst mellan föredragen knöts kontakter och utspann sig livliga diskussioner. Några ovanliga och spektakulära återfynd från det gångna året var en labb som återfanns i Sydamerika och en silvertärna på Nya Zeeland. Den sistnämnda är det kanske mest avlägsna återfynd någonsin, för det gjordes inte långt från vår antipod och längre bort går det överhuvudtaget inte att komma. Roland Staav på RC (Ringmärkningscentralen) berättade om några nya åldersrekord bland ringmärkta fåglar, bl a en knölsvan som blivit mer än 25 år och en tallita som blivit sju år. Europarekordet alla kategorier hålls av brittisk mindre lira med en ålder på 50 år!

Ringmärkning som miljöövervakning

Ett ganska nytt projekt är CES – Constant Effort Site – som innebär att ringmärkning bedrivs på ett standardiserat sätt på bestämda platser. Avsikten är att långsiktigt följa populationsutveckling och häckningsframgång hos småfåglar. Thomas Pettersson redogjorde för resultaten från det senaste året. Hittills sker fångst på 30 platser, men fler välkomnas!

Om CES är ett av de nyaste projekten är Ottenby fågelstations fångst av fåglar ett av de äldsta. Den har pågått i över femtio år och det är något av ett världsrekord. Man kan nu se att många fågelarter tenderar att komma allt tidigare på våren. Det är hos flera arter också belagt att det finns en koppling till klimatförändringar. Martin Stervander på Ottenby hade sammanställt materialet.

Från labbar i Jämtland till trutar i Skåne

Fjälllabben är en art som hittills inte studerats särskilt ingående och här finns mycket att ta reda på. Rolf Larsson från Blekinge har startat färgmärkning av fjällabbar i norra Jämtland och har hittills kunnat visa att de gamla fåglarna återvänder till tidigare häckningsrevir och häckar inte långt från det gamla boet. Paret tycks också hålla ihop från ett år till ett annat, vilket bevisats i åtminstone ett fall tack vare färgmärkning.

I tio år har Kenneth Bengtsson och Lennart Blomqvist studerat dräktkaraktärernas utveckling med ökande ålder hos fiskmås, skrattmås och gråtrut. Det är ett komplicerat problem, men resultatet kommer att ge viktiga riktlinjer för hur (och om!) man kan åldersbestämma måsfåglar efter fjäderdräktens utseende. Ringmärkning och återfångst eller fynd av döda ringmärkta fåglar är en förutsättning för projektet. Alla märkta fåglar fotograferas.

Svenska ringmärkningsprojekt från Norrbotten till Afrika

Den ringmärkare som vill märka fåglar i en annan miljö är välkommen till Haparanda Sandskär, längst upp i Bottenviken. Ön som steg ur havet så sent som 600 e.Kr. är nationalpark. Fågellivet undersöks genom ringmärkning av häckande måsfåglar och förbifyttande tättingar och vadare. Udda arter som dvärgsparv, bändelkorsnabb och tretåig hackspett hör till dem man kan få ringmärka på Sandskär berättade Ingrid Sandahl. Verksamheten pågår från juli-oktober.

En annan udda plats är Capri i Italien. Där ringmärker man fåglar på en före detta operascen med utsikt över Medelhavet. Ottenby fågelstation har sedan många år ett ringmärkningssamarbete med italienska ringmärkare. En donation av den kände svenske läkaren Axel Munthe till den svenska staten är upprinnelsen till den här verksamheten som betytt mycket för att öka kunskaperna om hur de nordiska flyttfåglarna tar sig över Medelhavet. Christian Hjort gav en lägesrapport om ett pågående projekt med fettupplagningsstudier hos rödhake, svarthätta, sammetshatta och gransångare under vinterhalvåret.

Att passera Medelhavet och Sahara under flyttningen är en jätteprestation för en liten fågel och ändå är det många svenska arter som gör det två gånger om året. Förutom på Capri arbetar svenska forskare med den här problemställning på Kreta, ön mitt i Medelhavet halvvägs mellan Europa och Afrika. Thord Fransson följer de svenska arternas fettupplagring på hösten inför ökenpassagen i söder. Projektet har också resulterat i att den blygsamma grekiska ringmärkarkåren ökade med hela 10% när Thord blev registrerad som grekisk ringmärkare. Ottenby fågelstation har numera utökat sitt verksamhetsområde till Nigeria för att kunna följa de tropikflyttande fåglarna hela vägen mellan häcknings- och övervintringsområden. Miljöförändringarna i Afrika är stora och sannolikt en viktigare orsak till förändringar i de svenska fågelpopulationerna än vi anar. Jonas Waldenström har genom detta projekt blivit en långpendlande flyttfågelforskare.

Sjukdomar hos fåglar – och människor

Tack vare Björn Olsén, ringmärkare och infektionsläkare i Kalmar har fågelfångst och ringmärkning kommit att spela en roll i utforskandet av ett av de största globala hot vi har idag – nya pandemier (världsomfattande sjukdomsutbrott) av influensa. Fåglar, främst andfåglar, spelar en central roll som reservoarer för smitta och risk

finns att viruset förändrar karaktär så att det blir mer smittsamt och kan ge allvarlig sjukdom hos människa. Ökad kunskap om influensavirusets förekomst och förändringsbenägenhet är nödvändig i arbetet för att förebygga nya stora influensaepidemier. Viktigt fältarbete utförs genom andfånga på Öland.

En annan virussjukdom som kan drabba fåglar, särskilt talgoxar, är fågelkoppor. Viruset som tillhör gruppen poxvirus ger stora svullnader och bölder runt näbb, öga och på benen. Sjukdomen kan dock läka ut. Mycket är dock okänt fortfarande när det gäller utbredningen av denna virussjukdom och här kan ringmärkare göra en viktig insats. Thomas Holmberg berättade om hur Ånnsjöns fågelstation fått ett nyvaknat intresse för denna åkomma genom samarbete med tjeckiska ringmärkare.

Bredden inom svensk ringmärkning är stor och man slås av det engagemang och den entusiasm som präglade ringmärkarmötet. Kreativiteten är stor både när det gäller forskningsfrågeställningar och fångstmetoder och de helt ideellt arbetande ringmärkarna är en viktig bas för forskning och kartläggning inom populationsekologi och miljöövervakning. Nästa möte blir i Stockholm om två år. Det ser vi fram emot!

Livliga diskussioner pågick bland ringmärkarna i pauserna.

Tord Fransson och Jonas Waldenström förbereder Jonas PowerPointpresentation

Rolf Larsson studerar Ånnsjöns fågelstations poster.

Värd för mötet var Staffan Åkeby från Skånes djurpark, här under en guidning genom parken.